VIZIUNEA UNIUNII EUROPENE PRIVIND INCLUZIUNEA SOCIALĂ ȘI EGALITATEA DE ȘANSE

GARBATOVSCHI Valeria[24]

ORCID ID: 0009-0002-3998-3393

Rezumat: *Viziunea Uniunii Europene reflectă construirea unei societăți puternice, care să asigure bunăstarea oamenilor. Europa se remarcă prin cele mai echitabile societăți din lume, cu standarde ridicate privind condițiile de muncă și protecția socială. Sustenabilitatea competitivă este esențială, iar modelul unic al economiei sociale de piață sprijină reziliența socială și economică a Europei. Europenii apreciază acest model și așteaptă oportunități egale pentru toți, indiferent de caracteristicile individuale. În centrul răspunsului Europei la schimbările actuale se află îmbunătățirea și adaptarea cadrului european de reglementare în materie de politici sociale. Acesta promovează o economie în serviciul cetățenilor și progresul social. Astfel, în articol se reflectă prevederile Planului de acțiune privind Pilonul european al drepturilor sociale, ce are la bază 20 de principii, divizate pe 3 domenii, precum egalitatea de șanse, protecția socială și incluziunea socială, condiții de muncă echitabile. De asemenea, prezentăm diverse practici europene de promovare a valorilor sociale la nivelul sistemului de învățământ, în materie de inițiative legislative, proiecte, programe de studii, ș.a.*

Cuvinte-cheie: incluziune socială, egalitate de șanse, protecție socială, educație, european.

THE VISION OF THE EUROPEAN UNION ON SOCIAL INCLUSION AND EQUAL OPPORTUNITIES

Abstract: *European Union's vision reflects the construction of a strong society that ensures people's well-being. Europe stands out for having some of the most equitable societies in the world, with high standards regarding working conditions and social protection. Competitiveness sustainability is essential, and the unique model of the social market economy*

[24] doctorandă, Universitatea de Stat din Moldova, vciobanu294@gmail.com

supports Europe's social and economic resilience. Europeans appreciate this model and expect equal opportunities for all, regardless of individual characteristics. At the heart of Europe's response to current changes lies the improvement and adaptation of the European regulatory framework for social policies. This framework promotes an economy in the service of citizens and social progress. The article also reflects the provisions of the Action Plan on the European Pillar of Social Rights, which is based on 20 principles divided into three areas: equal opportunities, social protection, and social inclusion, as well as fair working conditions. Additionally, we present various European practices aimed at promoting social values within the education system, including legislative initiatives, projects, study programs, and more.

Keywords: social inclusion, equal opportunities, social protection, education, european.

Introducere

Analizând dificultățile comune ale societăților europene contemporane se trasează finalitățile necesare de atins pe termen scurt și lung, unindu-se eforturile pentru a construi o Europă socială puternică, ceea ce înseamnă oameni și bunăstarea acestora. Europa este locul unde se găsesc cele mai echitabile societăți din lume, unde se aplică cele mai înalte standarde privind condițiile de muncă și o protecție socială amplă. Sustenabilitatea competitivă [7] se află în centrul economiei sociale de piață a Europei, în eforturile de identificare a unui model de creștere durabilă și favorabilă incluziunii care să ofere ceea ce este mai bun oamenilor și planetei. Acesta este modelul unic pe care se sprijină reziliența socială și economică a Europei [1].

Europenii apreciază acest model social și economic unic și se așteaptă ca el să ofere oportunități pentru toți, indiferent de sex, rasă sau origine etnică, religie sau convingeri, handicap, vârstă sau orientare sexuală. Ambiția Uniunii este aceea de a respecta promisiunea de prosperitate comună. Aceasta este și promisiunea Pilonului european al drepturilor sociale, proclamat de Parlamentul European, Consiliu și Comisie în 2017 [8].

Schimbările climatice și provocările legate de mediu, digitalizarea, globalizarea și tendințele demografice ne schimbă cu rapiditate viața de zi cu zi. Din cauza COVID-19, Europa a fost expusă unor schimbări drasti-

ce suplimentare care ne-au afectat locurile de muncă, educația, economia, sistemele de protecție socială și viața socială. În vremuri caracterizate de transformări profunde, precum cele pe care le trăim, structura noastră socială este pusă la încercare. Europenii continuă, în mod legitim, să creadă în promisiunea unei economii sociale de piață performante, cu locuri de muncă care permit un trai decent și asigură protecție în vremuri de restriște. Nouă din zece europeni consideră că o Europă socială este importantă pentru ei și că aceasta ar trebui să ofere egalitate de șanse și de acces la piața forței de muncă, precum și condiții de muncă echitabile și protecție socială [6]. În centrul răspunsului Europei la aceste schimbări se află îmbunătățirea și adaptarea cadrului european de reglementare în materie de politici sociale, pentru încurajarea unei economii în serviciul cetățenilor și pentru promovarea progresului social.

Rezultatele investigației. În conformitate cu articolul 9 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene, în definirea și punerea în aplicare a politicilor și acțiunilor sale, Uniunea ține seama de cerințele privind promovarea unui nivel ridicat al ocupării forței de muncă, garantarea unei protecții sociale corespunzătoare, combaterea excluziunii sociale, precum și de cerințele privind un nivel ridicat de educație, de formare profesională și de protecție a sănătății umane [9].

Astfel, în cadrul *Planului de acțiune privind Pilonul european al drepturilor sociale*, se fixează 20 de principii (a se vedea figura de mai jos), divizate pe 3 domenii: egalitate de șanse și accesul pe piața muncii, condiții de muncă echitabile, protecție și incluziune socială. În primul domeniu se regăsește și principiul legat de **egalitatea de șanse**, ce reflectă faptul că *indiferent de gen, origine rasială sau etnică, religie sau credință, handicap, vârstă sau orientare sexuală, orice persoană are dreptul la egalitate de tratament și de șanse în ceea ce privește încadrarea în muncă, protecția socială, educația și accesul la bunuri și servicii disponibile publicului, iar egalitatea de șanse a grupurilor subreprezentate trebuie încurajată. Cel de-al treilea domeniu vizează principii privind* ***incluziunea socială*** *din toate punctele de vedere, inclusiv a persoanelor cu handicap, ce implică faptul că persoanele cu handicap au dreptul la un sprijin pentru venit care să le asigure o viață demnă, la servicii care să le permită să participe pe piața muncii și în societate și la un mediu de lucru adaptat nevoilor lor.*

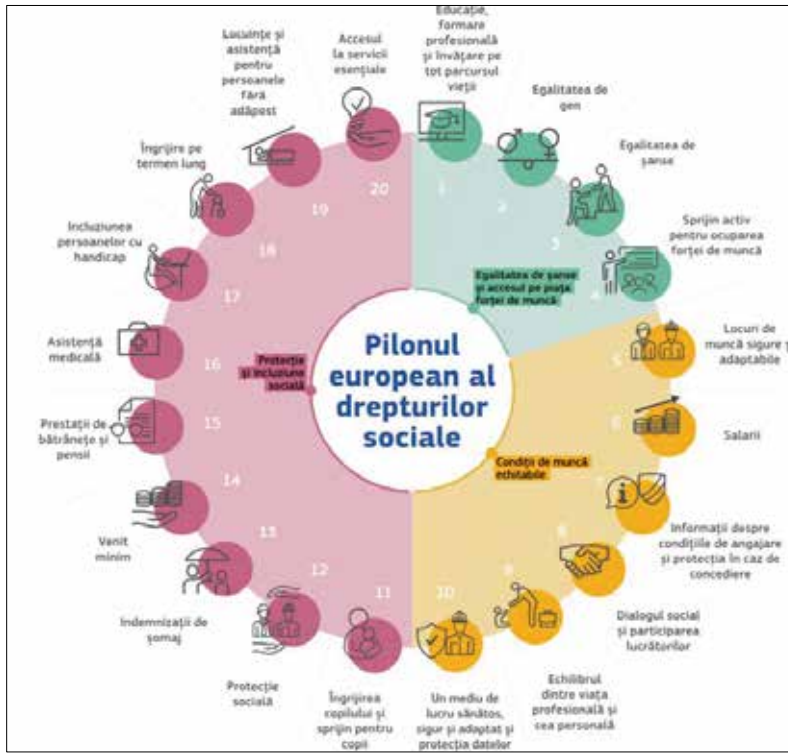

Figura 1. Principiile Pilonului european al drepturilor sociale

În aceiași ordine de idei, Comisia Europeană propune trei obiective principale la nivelul UE care să fie îndeplinite până la finele acestui deceniu în domeniile ocupării forței de muncă, competențelor și protecției sociale, în concordanță cu obiectivele de dezvoltare durabilă ale ONU [3]. Împreună cu obiectivele consacrate în principiile pilonului și cu sprijinul financiar acordat prin cadrul financiar multianual (CFM) 2021-2027 [10] și prin NextGenerationEU [11], obiectivele menționate ne vor îndruma eforturile comune către o Europă socială puternică și către generarea unui impact sustenabil. Venind în completarea obiectivelor politice ambițioase ale UE stabilite pentru tranziția verde și cea digitală, obiectivele în materie socială vor ajuta la direcționarea eforturilor politice către obținerea de

rezultate și vor constitui un stimulent important pentru reformă și investiții în statele membre. Acestea pot ghida deciziile politice în statele membre și în regiunile acestora, inclusiv în contextul planurilor naționale de redresare și reziliență din cadrul *Mecanismului de redresare și reziliență (MRR),* în conformitate cu recomandările relevante specifice fiecărei țări [5], precum și în contextul programării fondurilor politicii de coeziune pentru perioada 2021-2027. Ele vor permite totodată măsurarea și monitorizarea progreselor înregistrate în direcția îndeplinirii ambițiilor și a angajamentului politic aferente pilonului. Deși majoritatea instrumentelor prin care sunt îndeplinite aceste obiective țin de competența statelor membre, obiectivele UE reflectă o ambiție comună de realizat până în 2030, la care prezentul plan de acțiune aduce o contribuție importantă.

Astfel, printre principalele ținte se includ:

- Cel puțin 78 % din populația cu vârsta cuprinsă între 20 și 64 de ani ar trebui să aibă un loc de muncă până în 2030.
- Cel puțin 60 % dintre toate persoanele adulte ar trebui să participe în fiecare an la activități de formare profesională.
- Numărul persoanelor expuse riscului de sărăcie sau de excluziune socială ar trebui redus cu cel puțin 15 milioane până în 2030.

Comisia invită Consiliul European să aprobe aceste trei obiective. De asemenea, invită statele membre să-și definească propriile obiective naționale, pentru a contribui la acest efort comun. Noile obiective vor fi sprijinite de o revizuire a tabloului de bord social. Tabloul de bord în formă revizuită (a se vedea tabelul de mai jos) va urmări tendințele și performanțele înregistrate de statele membre, permițând Comisiei să monitorizeze progresele înregistrate în direcția punerii în aplicare a principiilor Pilonului european al drepturilor sociale, ca parte a cadrului consacrat de coordonare a politicilor în contextul semestrului european [4].

Tabelul 1. Tabloul de bord în formă revizuită

	Indicatori principali	*Indicatori secundari*	*ODD*
Egalitatea de șanse	Participarea adulților la activități de învățare în ultimele 12 luni** Proporția persoanelor care abandonează timpuriu sistemele de educație și formare profesională Nivelul individual al competențelor digitale Rata tinerilor NEET (15-29) Diferențe de gen în ocuparea forței de muncă Raportul dintre chintila superioară și cea inferioară (S80/S20)	Absolvirea învățământul terțiar Rezultate școlare slabe (inclusiv în ceea ce privește competențele digitale**) Participarea adulților slab calificați la activități de învățare** Proporția adulților șomeri cu o experiență de învățare recentă** Decalajul în ceea ce privește rezultatele slabe între cuartila inferioară și cuartila superioară a indicelui socioeconomic (PISA)** Diferențe dintre femei și bărbați în munca cu fracțiune de normă Diferența de remunerare între femei bărbați, în formă neajustată Cota de venituri a segmentului de 40 % din populație cu cele mai mici câștiguri (ODDI**	4. Educație de calitate 5. Egalitate între femei și bărbați 10. Reducerea inegalităților
Condiții de muncă echitabile	Rata de ocupare a forței de muncă Rata șomajului Rata șomajului de lungă durată CCreșterea venitului brut disponibil al gospodăriilor populației pe cap de locuitor	Rata de activitate Rata șomajului în rândul tinerilor Durata încadrării la locul de muncă actual Ratele tranziției de la contracte temporare la contracte permanente Proporție angajaților temporari involunteri** Accidente fatale la locul de muncă la 100 000 de lucrători (ODDI)** Rata riscului de sărăcie în rândul persoanelor încadrate în muncă	8. Condiții de muncă decente și creștere economică
Protecția și incluziunea socială	Rata riscului de sărăcie sau excluziune socială (ARCPE) Rata riscului de sărăcie sau excluziune pentru copii (0-17)** Impactul transferurilor sociale (altele decât pensiile) asupra reducerii sărăciei Diferențe cauzate de handicap în ocuparea forței de muncă** Costuri suplimentare pentru locuințe** Copiii cu vârsta de până la 3 ani care beneficiază de îngrijire formală Nevoi de asistență medicală nesatisfăcute autoraportate	Rata riscului de sărăcie (AROP) Rata deprivări materiale și sociale severe (SMSD) Persoane care trăiesc în gospodării cu o intensitate foarte scăzută a muncii Privarea severă de locuință (proprietar și chirie) Deficitul mediu** Rata beneficiarilor de prestații [proporția persoanelor cu vârste cuprinse între 18 și 59 de ani care primesc orice fel de prestații sociale (altele decât indemnizațiile pentru limită de vârstă) în cadrul populației expuse riscului de sărăcie]** Cheltuielile sociale totale pe funcții (% din PIB): protecție socială, asistență medicală, educație, îngrijire pe termen lung** Acoperirea prestațiilor de șomaj [în rândul șomerilor de scurtă durată]** Acoperirea nevoilor de îngrijire pe termen lung** Rata agregată de locuințe pentru pensii Proporția populației care nu este în măsură să își încălzească locuința în mod adecvat (ODDI** Dimensiunea „conectivitate" a indicelui economiei și societății digitale Copiii cu vârste cuprinse între 3 ani și vârsta de școlarizare primară obligatorie din cadrul serviciilor formale de îngrijire a copiilor** Cheltuieli suportate de pacient pentru asistența medicală Speranța de viață sănătoasă la vârsta de 65 de ani femei și bărbați Mortalitatea standardizată din cauze tratabile sau care pot fi prevenite (ODDI**	1. Eradicarea sărăciei 3. Sănătate și bunăstare

La baza cultivării valorilor sociale vizate, precum incluziunea socială și egalitatea de șanse, se poziționează politicile promovate în cadrul sistemului educațional, privind educația incluzivă. În acest sens, prezentăm

bunele practici a diferitor state europene [2, p. 16-24], ce reflectă inițiative legislative și reforme, proiecte, organe instituite, cu scopul de a sprijini eficientizarea implementării principiilor menționate.

În **Belgia**, UNIA, Centrul inter-federal pentru egalitatea de șanse din Belgia, a publicat o broșură generală despre acomodarea rezonabilă în școală și a oferit recomandări privind educația incluzivă în Flandra. Serviciile pedagogice și universitățile sprijină echipa școlară printr-un program de dezvoltare profesională privind Decretul privind măsurile pentru elevii cu nevoi educaționale speciale („Decretul M"). Programul își propune să dezvolte mai multe școli incluzive în parteneriat cu toate părțile locale interesate (adică părinți, elevi, centre de ghidare a elevilor, servicii de consiliere pedagogică, profesori de educație specială și alți experți). Îndrumarea este folosită pentru a profesionaliza și a lărgi competențele personalului. În fiecare dintre cele 60 de școli participante, o echipă de bază de la 5 până la 10 profesioniști se concentrează asupra pedagogiei incluzive și a politicii școlare incluzive și promovează strategii cum ar fi practica de colaborare în echipă, îndrumarea personalizată (coaching) și spiritul de conducere incluziv. Politica privind educația de întâmpinare a copiilor care nu vorbesc limba olandeză (2016) oferă, de asemenea, ore suplimentare de predare pentru copiii care nu vorbesc limba olandeză în învățământul primar și gimnazial. În 2018, UNIA a publicat un studiu privind educația incluzivă a romilor cu date recente și documentate și a oferit recomandări.

Proiectul **Școala echitabilă** este organizat de un ONG din **Republica Cehă**, Liga Drepturilor Omului. Scopul proiectului este de a promova educația echitabilă și de calitate pentru toți copiii, cu accent special pe educația incluzivă. Ca parte a proiectului, ONG-ul a creat „Standardele școlii echitabile", un set de criterii pentru o școală bună și incluzivă și certifică școlile care le îndeplinesc. În plus, ONG-ul oferă, de asemenea, cursuri pentru directorii de școli, ateliere de lucru pentru profesori și părinți și materiale educaționale pentru profesori, toate subliniind importanța educației incluzive și nediscriminatorii. În Trmice, școala subliniază importanța frecventării regulate ca parte a măsurilor preventive împotriva excluderii, așadar derulează un proiect de maximizare a prezenței școlare a tuturor copiilor, acordând beneficii copiilor care nu lipsesc des de la ore. În Krnov, școala se concentrează pe sprijinirea copiilor care, indiferent de motiv, nu

pot ține pasul cu școala. Astfel, școala oferă copiilor aflați în dificultate, o îndrumare suplimentară pe lângă orele obișnuite.

Mai multe proiecte contribuie în prezent la furnizarea de mese școlare gratuite copiilor ai căror părinți nu și-ar permite altfel să le plătească. Scopul proiectelor este acela de a se asigura că fiecare copil are șansa de a mânca masa de prânz la școală, astfel încât să poată participa pe deplin la cursuri fără să sufere de foame. Două proiecte sunt conduse de Ministerul Educației și Ministerul Muncii și Afacerilor Sociale care subvenționează mesele școlare pentru copiii proveniți din medii socio-economice dezavantajate. Un alt proiect, guvernat de un ONG, Femei pentru femei, strânge bani pentru același scop din fonduri private și contribuții individuale.

Unele ONG-uri (de exemplu, Vzájemné soužití o.p.s.) oferă îndrumări pregătitoare copiilor din medii socio-economice defavorizate înainte de înscrierea acestora la o școală primară. Acest lucru îi ajută să beneficieze de aceeași linie de plecare cu copiii din familiile mai bogate, astfel încât diferențele dintre copii să fie mai reduse. Mulțumită voluntarilor, ONG-urile oferă adesea îndrumări gratuite sau la preț redus pentru copiii care nu pot ține pasul la școală.

Finlanda, precum și **Danemarca**, spre deosebire de majoritatea țărilor, nu au o legislație specifică privind educația elevilor cu nevoi educaționale speciale sau dizabilităţi. În schimb, legislația generală subliniază faptul că predarea ar trebui să fie accesibilă tuturor. Aceasta trebuie să fie organizată și realizată cu respectarea nevoilor diferite ale elevilor. Guvernul finlandez a implementat un proiect național de accesibilitate la învățământul superior (abreviat ca ESOK în limba finlandeză), în perioada 2006-2011, cu scopul de a promova învățarea fără bariere și egalitatea de șanse în instituțiile de învățământ superior pentru studenții cu dizabilități, boli sau dificultăți de învățare și cei care aparțin unei minorități lingvistice și culturale. Proiectul a fost facilitat inițial de Ministerul Finlandez al Educației și a fost dezvoltat în continuare de 30 de reprezentanți ai universităților și organizațiilor, precum și de persoane fizice. Proiectul urmărește să promoveze accesibilitatea fizică, psihologică și socială în predarea și învățarea în instituțiile finlandeze de învățământ superior astfel încât oricine să aibă același drept și acces la studii indiferent de caracteristicile fiecăruia. ESOK a elaborat, a emis și a diseminat un ghid de recomandări privind recrutarea

studenților, concept accesibil al examenului de admitere, accesibilitatea la examenele de admitere și evaluare, dezvoltarea selecției fără obstacole a studenților, accesibilitatea la studii și legislație și luarea în considerare a nevoilor și instrumentelor individuale.

Obiectivele proiectului **Ne-am găsit locul sub soare,** lansat în **Muntenegru** au fost prevenția abandonului școlar al elevilor romi și egipteni și al altor grupuri marginalizate, îmbunătățirea condițiilor de lucru din școala primară, monitorizarea punerii în aplicare a programelor de educație individualizate și de participare a părinților, precum și dezvoltarea competențelor profesorilor de sprijin a elevilor și părinților. Proiectul a reunit diverse instituții precum Ministerul Educației, Centrul pentru Asistență Socială, autoritățile locale, reprezentanți ai minorităților rome și egiptene și Asociația Părinți-Cadre didactice pentru a discuta și a planifica activități legate de educația incluzivă și pentru a oferi sprijin elevilor. Principalele activități furnizate au fost următoarele:

- Adaptarea unei clase interactive pentru activități suplimentare și extrașcolare cu elevii și părinții;
- Formarea personalului școlar, a părinților și a reprezentanților comunității locale cu privire la conceptul și abordările incluziunii sociale;
- Angajarea a doi asistenți educaționali romi pentru a oferi sprijin suplimentar elevilor romi;
- Evaluarea statutului socio-psihologic al elevilor pentru a furniza date pentru planificarea activităților și pentru înființarea unui grup de sprijin pentru a ajuta elevii și părinții acestora prin consiliere individualizată; stabilirea unui grup pentru clasele de remediere prin intermediul Planurilor educaționale de dezvoltare individuală;
- Consiliere periodică cu părinții elevilor care au nevoie de sprijin suplimentar;
- Activități de mediere între colegi pentru a preveni intimidarea și a promova toleranța în rândul elevilor;
- Includerea elevilor romi în secțiunea Folclor și artă, trupa de teatru și atelierul de artă în vederea promovării diverselor culturi;
- Cursul preșcolar pentru copiii de etnie romă care se înscriu în clasa întâi: cursuri pregătitoare, pentru o perioadă de cinci zile lucrătoare, cu două clase de predare pe zi.

Observăm că printre modalitățile principale de promovare a valorilor sociale se identifică în special abilitarea profesorilor și elevilor, dar și a altor actanți educaționali, precum părinții, consilierii educaționali, cadrele didactice de sprijin, logopezii, ș.a. Aceste acțiuni vizează deobicei grupurile defavorizate marginalizate, focusându-se atât pe măsuri de prevenție, cât și pe cele de diminuare. Totodată, se urmărește dezvoltarea individuală a elevilor, valorificarea punctelor forte, asigurarea accesibilității tuturor actanților implicați în procesul educațional, oferirea sprijinului în funcție de necesitățile identificate, lărgirea competențelor personalului, ș.a.

Concluzii. Asigurarea incluziunii sociale și a egalității de șanse în diferite segmente ale vieții sociale, la locul de muncă, în sistemul educațional conduce la o serie de rezultate pe termen scurt și lung. Aceste rezultate se referă la rata șomajului, dezvoltarea competențelor necesare pieții muncii, diminuarea sărăciei, integrarea în câmpul muncii a persoanelor cu dizabilități, ș.a. Astfel, se constituie un cadru de reglementare care dirijează implementarea diferitor măsuri, printre care se regăsește și Planul de acțiune privind Pilonul european al drepturilor sociale. Acesta indică finalitățile urmărite, principiile vizate, punerea în aplicare prin acțiuni concrete, precum realizarea sondajelor, constituirea comisiilor, elaborarea documentelor de politici, monitorizarea proceselor, întocmirea raporturilor, ș.a. În această ordine de idei, practicile europene se concentrează pe abordarea sistemică și sistematică la nivelul procesului educațional, prin asigurarea accesibilității, analiza necesitățile specifice diferitor grupe marginalizate, elaborarea programelor de studiu pentru abilitarea personalului didactic, favorizarea frecventării sistematice a lecțiilor, ș.a.

Deci, aplicându-se măsuri de prevenire, dar și de reducere a dificultăților legate de incluziunea socială și egalitatea de șanse, crește probabilitatea înregistrării unor indici mai scăzuți la nivelul sărăciei, delicvenței juvenile, șomajului, abandonului școlar, participării precare a adulților în formarea profesionale, etc.

Referințe bibliografice

1. COM (2020) 493 final din 9 septembrie 2020.
2. Frédérique Ast. Studiu privind educația incluzivă în Europa și în Republica Moldova: acomodarea rezonabilă, accesul la educație și nediscriminarea. Chișinău, 2018. Disponibil: https://rm.coe.int/studiu-privind-educatia-incluziva/1680932032

3. Organizația Națiunilor Unite, 21 octombrie 2015, A/RES/70/1 – Transformarea lumii în care trăim: Agenda 2030 pentru dezvoltare durabilă.
4. Plan de acțiune privind Pilonul european al drepturilor sociale. Disponibil: https://op.europa.eu/webpub/empl/european-pillar-of-social-rights/ro/index.html#annex3
5. Regulamentul (UE) 2021/241 din 12 februarie 2021
6. Sondaj Eurobarometru special 509 cu privire la probleme de ordin social, martie 2021.
7. Strategia anuală pentru 2021 privind creșterea durabilă, COM(2020) 575 final.
8. https://op.europa.eu/webpub/empl/european-pillar-of-social-rights/ro/index.html#chapter1
9. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX:32017C1213(01)
10. https://ec.europa.eu/info/publications/adopted-mff-legal-acts_en
11. https://ec.europa.eu/info/strategy/recovery-plan-europe_ro#nextgenerationeu